De Levende Natuur 8 (12):226-229 (1904)

en hiertoe moet met zorg te werk gegaan worden.

Eerst ruigmest en kunstmest is er op de akkers gebracht, daarna is het land diep omgeploegd. De twee bruinen voor de zware ploeg, die de diepe vore trekt, de mooie sterke vos volgt met de kleine ploeg, de „wroeter" zooals het werkvolk zegt, om den ondergrond los te maken waar de wortels in moeten dringen.

Nadat het land glad geëgd is, wordt het in rechthoeken verdeeld, ieder van ongeveer vier vierkante voet. Dit geschiedt door een groote soort hark, waarvan de tanden onderling twee voet van één zijn; door middel van dit werktuig worden eerst overlangs lijnen over het veld getrokken, welke later dwars doorsneden worden. Op het kruispunt van iedere rechthoek wordt nu met een stevige driehoekige schop, waaraan een poothout bevestigd is, gleuven in den grond gestoken.

De beetwortelen, waaruit de besten door een nauwkeurige en langdurige sélectie gekozen zijn, worden ondertusschen met een hakmes overlangs doorgesneden.

Deze helften worden ieder voor zich in de gemaakte gaten gestoken, die zachtjes aangetrapt worden.

De haarworteltjes vormen zich aan de gave buitenzijde der biet, terwijl het loof weer boven aan den kop ontspruit.

Deze planten worden nu de zaadwinners voor een volgend geslacht, doch eer ze zoover zijn moet er nog veel en druk gearbeid worden om het land schoon te houden, zoodat ze zich tot forsche, gezonde planten kunnen ontwikkelen, die deugdelijk zaad voortbrengen.

Koud en guur is het hier in den wind, maar welgemoed zijn de arbeiders aan het werk, trotsch op hun handenarbeid, allen een welwillend woord over voor hen, die belangstellen in hun werk.

Bosch-Geelster. (Zie pag. 224.)

De Caltha palustris, de Gooische slootplant bij uitnemendheid, staat als groote gele ruikers overal langs de slooten en de wilde irissen ontwikkelen hun forsche bladscheden als een belofte voor den zomer!

A. F. Dudok van Heel.

OP DE SCHORREN.

De schorren, gorzen of kwelders — hoe men ze maar noemen wil — daar ben ik wat dikwijls al geweest. En met welke verschillende voornemens! Als Woensdag- of Zaterdagmiddag was aangebroken, dan maakten we ons al op bij het eind van den Zeedijk om „met de heele partij" — alle jongens van de hoogste klas — in den goeden tijd, d. i. wanneer er eene *r* in den naam der maand was, „alikruiken" te zoeken. Andere malen was de takken- of steenenlading het doel van ons bezoek, wat de werklieden aldaar veel last en ons menige keer een „gevoelige terechtwijziging" bezorgde.

De weg om er te komen, leidde vast altijd langs de Buitenhaven. En geen wonder, daar waren uithouders en trossen om over heen te springen, honderd keer te vallen en weer op te staan. Dan ging het over de Koopvaardersluis, langs „'t kuitje" en voorbij de Oesterputten.

Nu bezoek ik weer 't Schor; want niet minder peripatethisch dan vroeger, heb ik geen lust altijd naar de duinen of 't Koegras in te gaan.

Naar 't Zwanenwater dan, zal menigeen denken. Nu,

De Levende Natuur 8 (12):226-229 (1904)

dat gebeurt ook dikwijls genoeg, als men in aanmerking neemt, dat alleen de Zondag ons vrijlaat aan de natuurstudie te doen. Texel, het lievelingsoord van den heer Thijsse, of Bergen! Doch, daar gaat men toch ook niet elken Zondag heen!

De vroeger als speelplaatsen miskende Schorren echter bieden nog genoeg aan voor een aangenaam onderzoek der flora en fauna. De schorflora! Hoe wijkt ze niet in vele opzichten van de andere af!

Daarbij komt dan nog, dat men hier in den Helder, alvorens op 't „echte Schor" aan te landen, links en rechts van den Schordijk twee soorten pothoofden heeft. Hier bedoel ik de meergenoemde takken- en steenenlading.

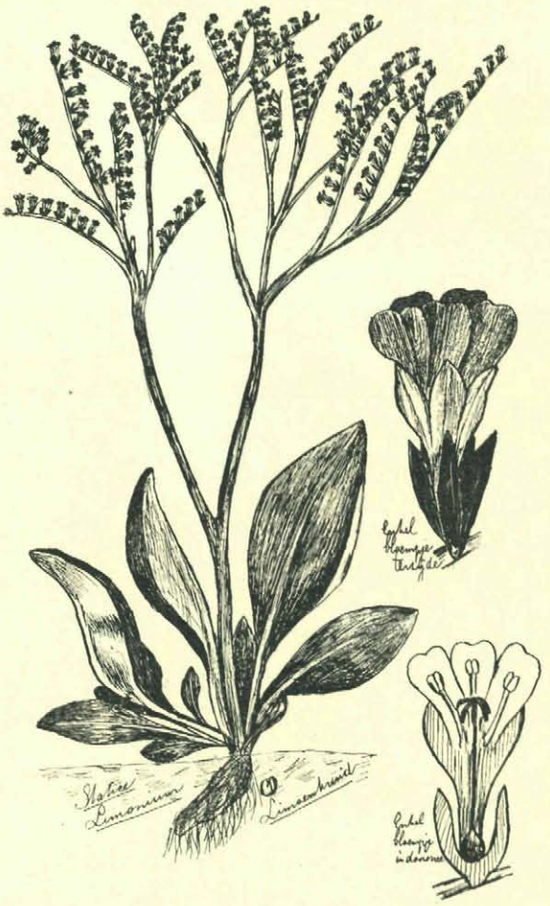

Lepelblad.

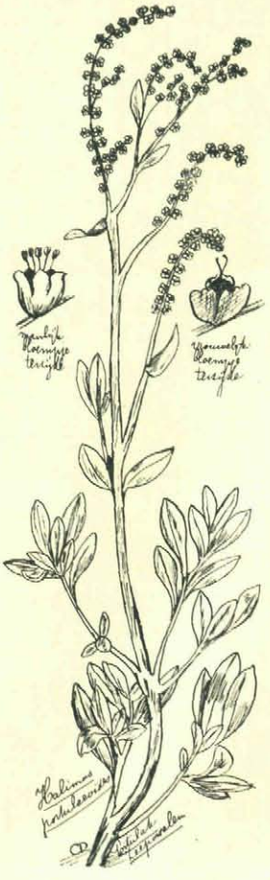
Allerlei vreemde planten, die men overal elders — in den Helder natuurlijk — vergeefs zou zoeken: muurleeuwenbek (Linaria cymbalaria), korenbloem (Centaurea cyanus), slangenkruid (Echium vulgare), grijs viltkruid (Filago germanica), streepzaad (Crepis) enz. Laten we nu de Schorren opgaan.

Dadelijk valt het op, dat de flora hier zoo arm is, èn aan families, èn aan soorten. Niettemin is zij belangrijk genoeg, iets, wat den heer van Breemen aanleiding gaf over de Schorflora en in 't bijzonder over de Chenopodiaceeën, op eene vergadering van de H. Natuurhistorische Vereeniging, eene lezing te houden. Eenige punten omtrent de morphographie der Schorplanten zijn aan die lezing ontleend.

De echte zoutminnende planten of halophyten zijn planten, die bij voorkeur op zoutrijken bodem groeien. Nu is op de Schorren, waar de bodem uit een mengsel van slik en zand bestaat, de bodem voortdurend aan overstroomingen van 't zeewater blootgesteld. Geen wonder, dat de grond hier rijk is aan zout. Een gevolg hiervan is, dat het water, hetwelk op den bodem terecht komt, zeer noode door den

bodem wordt losgelaten. Dat komt voor de planten op hetzelfde neer, als gebrek aan het onmisbare water en zoo treffen we eene overeenkomst aan tusschen planten, welke op zoo verschillende terreinen groeien, — ik bedoel tusschen de xerophyten en halophyten — die men op het eerste gezicht niet zou verwachten. Het heele uiterlijk der planten wijst op een harden strijd om het bestaan. Alle eigenschappen van planten, die op drogen grond en in heete lucht groeien, vinden we in de Schorplanten terug, en dat op zoo'n waterrijken — maar zeer hygroskopischen bodem.

Zoo kenmerken Suaeda maritima, kleine witte kali, Salicornia herbacea, zeekraal, Cochlearia officinalis, anglica, Glaux maritima en

De Levende Natuur 8 (12):226-229 (1904)

Plantago maritima zich door vleezige bladeren, wat ook de duinplantjes Sedum acre, muurpeper en Honckenya peploïdes — wat trouwens meer eene strandplant is — hebben.

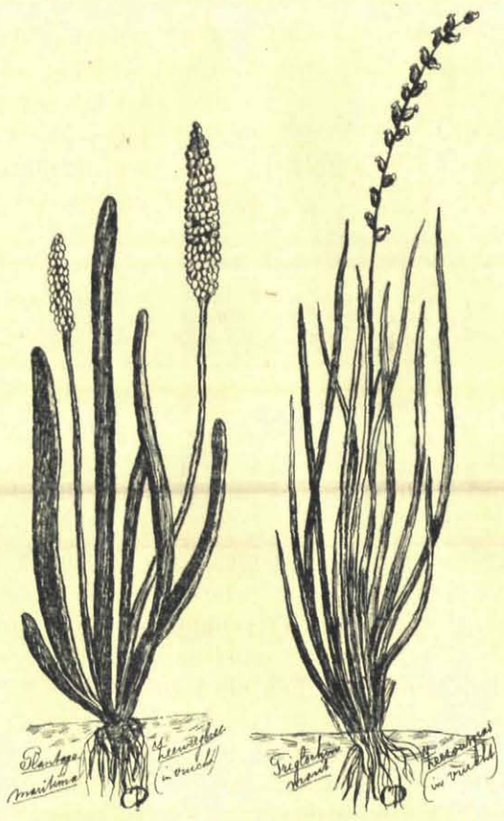
Vooral 't zeemelkkruid, Glaux maritima, is een lief plantje, dat ook langs fortgrachten wel voorkomt. Men zou niet zeggen, dat het zulke voorname familie heeft als Hottonia palustris en Primula. Zelfs op de droge, zandige, maar zoutrijke hoogvlakte van Thibet wast het, evenals in de Zoutsteppe ten Noorden van de Kaspische Zee.

Cochlearia en Rumex komen ook zeer Noordelijk voor. Zoo leest men, dat walvischvaarders zuring en lepelblad zaaiden als middel tegen de gevreesde scorbut of scheurbuik.

Witviltige of bedauwde bladeren die hun eigenaardige kleur daaraan te danken hebben, dat verscheidene cellen zich met water hebben gevuld, vindt men bij portulak-zeeporcelein, Halimus portulacoïdes strandmelde, Atriplex littorale en Artemisia maritima, welke laatste plant vooral veel voorkomt aan den voet van den dijk. Halimus portulacoïdes heeft daarbij een heesterachtig voorkomen en is tweejarig. Dat struikige kenmerkt ook Suaeda maritima, Statice limonium, limoenkruid, met zijne mooie paarse bloempjes en dan de forsche zeeaster, Aster tripolium, die in den nazomer heele plekken lila kleurt. Mogen de Chenopodiacea die hier, zooals men merkt, een zeer voorname rol spelen, al heel weinig bestuivers trekken en zich daarom maar met zelfbestuiving behelpen, Zulte is altijd een Dorado voor hommels, bijen en ander vliegend goedje.

Zonderling mag gerust het voorkomen van de zeekraal, Salicornia herbacea, genoemd worden. De rolronde vleezige bloeistengels, blaadjes zijn door vliesjes vertegenwoordigd, dragen een menigte bloempjes, welke telkens in een driehoek gezeten zijn. Wanneer iemand van de lezers lust gevoelt op de stengels te kauwen, zal hij bij den bitterzouten smaak zich afvragen, hoe dit goedje als groente kan gebruikt worden. (Toch heel lekker, hoor! T.). Ja, die zeekraal is een Schorplant in merg en been. Wanneer het losse slib maar eenigszins door 't zeegras, Zostera, bijeengehouden is, begint Salicornia er te groeien. Is de grond al wat droger geworden, dan volgen kweldergras, Atriplex, Triglochin, zeezoutgras en de andere.

Meer op den schordijk groeien Engelsch gras en zeestrandkruid, Armeria maritima en elongata, zeespurriekruid, Spergularia salina en marginata, Atriplex latifolium, Juncus, Chrysanthemum inodorum en andere. Meer op den kruin staat hier Glechoma hederacea en Linaria vulgaris in gezelschap van

Daucus carota, Apium graveolens, Rumex crispus en Sonchus arvensis.

Zeer vele van de genoemde Schorplanten zijn uitsluitend tot de Schorren beperkt, zoo zelfs, dat

ingeval het Schor omdijkt wordt, en de grond hoe langer hoe meer zijn zoutrijkdom verliest, zij plaats maken voor de gewone weideplanten en een voor een verdwijnen. Triglochin, Aster tripolium, Erythraea pulchella, fraai duizendguldenkruid, en Glaux maritima komen echter ook langs slootkanten voor. Trouwens alle slooten in den Helderschen polder zijn brak, ééne op Doggerplaats uitgezonderd.

Zoo zijn dus de voornaamste halophyten uit Helder behandeld. Wat de vogels aanbelangt, daar hoef ik werkelijk niet verder over uit te weiden. Daarvoor zie men „Een tocht met de Pijlstaart".

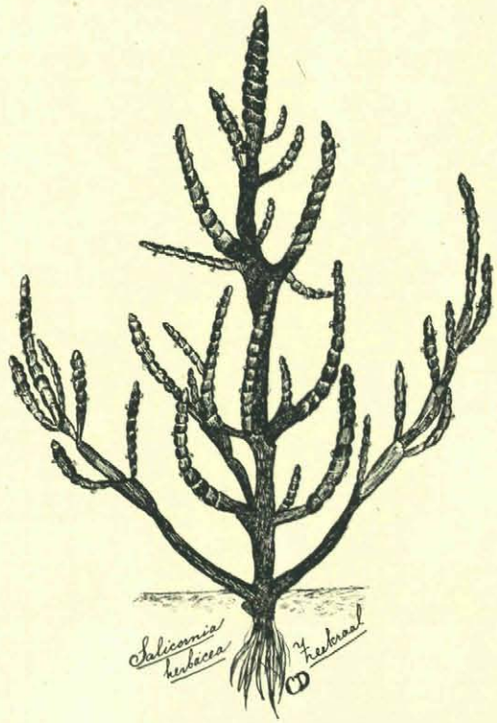
Wel weet ik, dat het aantal vogels hier op de Schorren schijnt te minderen. Ik merk er lang niet zooveel meer op dan vroeger. Wat al namen gaven we deze vogels al niet! Wij spraken van hanni's, keizers, ruiters, lompen, duikers, sterretjes, tureluurs, tjatten enz. Het geluid van de laatste vogels werd dan vertokt door: „je lieg 't, je lieg 't, je lieg, lieg 't."

Welke vogels nu met de verschillende namen werden aangeduid, durf ik heusch niet beweren. Dikwijls had één vogel verschillende namen. Wel weet ik nog, dat scholeksters, lieuwen en wulpen wilpen werden genoemd.

Hier op de schorren vindt men evenals op het strand verschillende schelpen, zooals Tellina, Tapes, Donax, Mya. Vooral de laatste, de z.g. zandgapers en Pholas dactylus en crispata, boorwormen, komen het meest voor.

Eens echter deed een vriend van mij eene mooie vondst. Hij trof namelijk tusschen oesterschelpen — in de nabijheid van de oesterput was het ook — een mantelschelp van een kammossel aan (Pecten). Welke soort het was, weet ik nog niet, maar daarmede zal Dr. Redeke mij wel willen helpen.

Boven op den dijk kan men met mooi zonnig weer, wanneer het op de Schorren erg heet kan wezen, verscheidene vlinders vangen. Ook heb ik er dikwijls hommelnesten gevonden, meest van den aard- en steenhommel!

Hier van den dijk af kan men een groot stuk overzien, vooreerst de Schorren, zooals ze daar liggen weinig uitlokkelijk vanwege den modder, in de verte de Zuiderzee met — heel nevelachtig — Wieringen. Aan de overzijde van 't kanaal de wilgenboschjes en in 't verschiet de duinen.

Ja, de duinen! Om te botaniseeren zijn deze veel „gezelliger" dan de Schorren, maar ook deze kunnen niet verwaarloosd worden in een deel van ons land, waar de flora zoo betrekkelijk arm is als bij Den Helder.

CARL DENKER.
Leerling R. N. L.

Den Helder, 7 September '03.